

758

A szemináriumból a frontig — a fronttól a szemináriumig.

(A katona-kispapokhoz.)

Gróf Zichy Gyula pécsi püspök
előszavával.

Írta:
Dr. Sipos István
Biológiai tanár.

1917

1917.

Dudásfalvi nyomda s. k. Pécs

A
758

r78

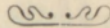
1208

A szemináriumból a frontig —
a fronttól a szemináriumig.

(A katona-kispapokhoz.)

Gróf Zichy Gyula pécsi püspök
előszavával.

Irta :
Dr. Sipos István
teológiai tanár.

9377

1917.
Dunántúl nyomda r. t. Pécs

Nihil obstat.

Dr. Dionysius Mosonyi,
censor.

790/1917.

Iprimatur.

Quinque-Ecclesiis, 25. Febr. 1917.

† **Julius** m. p.
episcopus.

Kedves Fiaim!

A veszélyben levő édes anya, a haza hívott el benneteket tőlünk. Parancsszava kiragadott karjainkból... Sokszor olyan gyorsan, hogy alig eszméltünk a nehéz válásra. Többen el sem jöhettek áldásomat venni. Noha kaszárnyákba, harcterekre indultatok akkor; közben pedig az élet utjait kellett megjárnotok, melyek messze estek az eddigi élet csendes utjaitól. Félttem s félek, hogy igazi, jó előkészület és kellő átmenet nélkül ragadott ki benneteket a szeminárium szerető ápolása alól a háboru szele.

Pedig a kaszárnyák, a rideg barakkok, a véres harcterek és maga a fergeteges élet sok küzdelmet, próbát és kísértést hoznak titek is. Sok kísértést, melyeknek az utját szélesre taposták a világ fiai, s amelyeknek tágra nyílt kapuján oly sokan sietnek az örvények felé. Ti eddig a keskeny uton, a tiszta ösvényen, a szűk kapu felé jártatok-keltetek, amelyről irva

IV

van, hogy a választottak járnak rajta örök céljuk felé. Ó ez az Ur utja és a jó Pásztoré, aki titeket is kiválasztott, mikor térdre hullva püspökatyátok előtt vele mondottátok: *Dominus pars haereditatis meae*, az Ur az én örökségem. Így lettetek klerikusok, az Ur katonái.

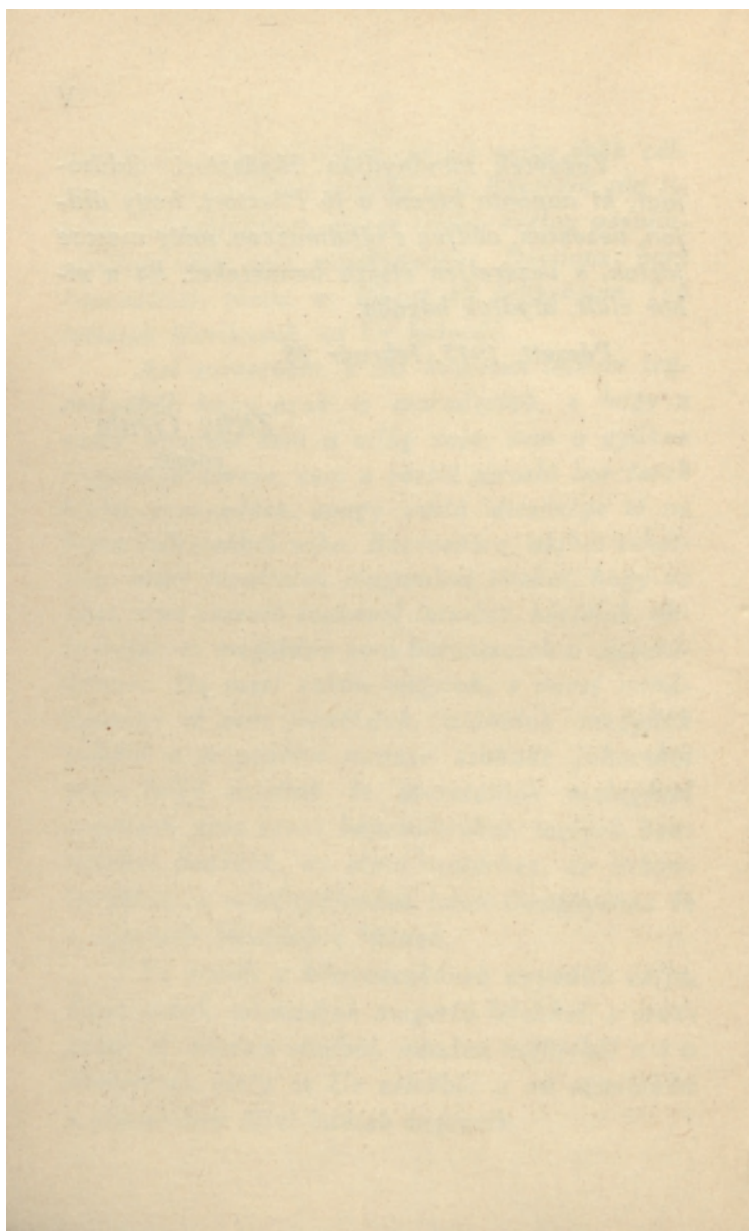
Azt szeretném, s azt kívánom lelkem legmélyéből, hogy azok is maradjatok, s hogy a szent hivatást sem a világ zaja, sem a gyilkos fegyverek zöreje, sem a vértől pirosuló harcterek kinja, szenvedése, avagy muló dicsősége ki ne lopja lelketekből soha. Bucsuszóra, akiket tehettem, ezért hivattalak magamhoz titeket, hogy az édes atya szerető szavával intselek, kérjelek, oktassalak és megáldva utra bocsássalak a viszontlátásra. De mert sokan vagytok, s mivel mindannyian el sem jöhettetek, utánatok megyünk miként a jó pásztor messze szakadt juhocskái után, hogy szívünk és szeretetünk melegével erősítsük ama szent kapcsolatokat, melyek benneketek hozzánk, az alma materhez, az itthonlevőkhöz, s mindnyájunkat Isten törvényéhez és a legszebb hivatáshoz fűznek.

Ez ennek a könyvecskének egyedüli célja. Lapozzátok, olvassátok megértő lélekkel, s érezétek ki minden sorából, minden betűjéből azt a szeretetet, mely az Ur szivéből a mi szivünkön s szavainkon által felétek sugárzik.

Vegyétek mindnyájan főpásztori áldásmat, ki naponta kérem a jó Pásztort, hogy áldjon, vezessen, védjen s oltalmazzon, amíg messze jártok, s vezéreljen vissza benneteket, ha a vihar elült, atyátok házába.

Pécsett, 1917. február 28.

Zichy Gyula
püspök.

Uj ösvényen.

A szeminárium széles nagy folyosói konganak az ürességtől. Alig van már kispap. Elhivta őket a haza katonának.

Mint a falevelet a forgószél, felkapott benneteket kedves Fiúk, a háboru zivatara s elsodort kit valamelyik kaszárnyába, kit már tovább, a frontok valamelyikére, kit meg ennél is tovább, még messzebbre, az örökkévalóságba.

Reszketve bocsátott el benneteket a szeminárium. Mint kényesebb virágokat melegházban nevelt és gondozott, nem azért, hogy mindig melegházi növények maradjatok, hanem hogy különleges természetetekhez és hivatástokhoz képest teljesen és zavartalanul kifejlődhessetek és jól megerősödjetek akkorra, mire majd kikerültök. És idő előtt kikerültetek, a teljes kifejlődés és megérés kora előtt. Mi lesz belőletek? Hogy álljátok majd a viharokat?

Mint legnagyobb kincseit helyezett benneteket az egyház a haza oltárára. Harangjainál, pénzénél, templomi edényeinél, mindenénél drá-

gábbak vagytok ti. Jövőjének reménységei, a lelkek formálásában és üdvösségre vezetésében egykoron eszközei, mennyei kincseinek sáfárai, szívének: az Oltáriszentségnek valamikor őrei, a szent mise bemutatói, ó hogyne szeretne benneteket, hogyne aggódnék értetek. Szent Lőrinc diákon nem mutathatott nagyobb szeretettel szegényeire, mikor temploma kincseit követelték tőle, mint amekkora szeretettel titeket adott át az egyház a hazának. Szívéhez nőtt legkedvesebb gyermeikeként, legdrágább kincseiként adott át, de nem azért, hogy róla megfélemlítve most már egészen a hazáéi legyetek, hanem hogy a hazának szolgálva, a hazáért küzdve egyben az egyháznak is szolgáljatok, érte is küzdjétek s megteremteti segítsétek azt a várva-várt időt: a szilárd, az állandó béke idejét, mikor az egyház zavartalanul folytathatja megint honmentő áldásos munkáját.

Egyház és haza! Tibennetek, akik a buza-
virág színű reverendát, az egyház egyenruháját
a csukaszürke uniformissal cseréltétek fel, e két
szent fogalom valahogy közvetlenebbül egyesül,
elevenebben él, mint akárki másban. Eddig az
egyház szolgálatára készültetek, nem a haza
megtagadásával, a hazától való elszakadással,
hanem azzal a szándékkal, hogy az egyház cél-
jait szolgálva, az egyház eszményeiért lelkesedve

a hazának is szolgáljatok, a vallásosság és erkölcsösség gondozásával a hazának is javára legyetek. Most a haza vesz igénybe benneteket. És ti szolgáljátok, de nem az anyaszentegyház megtagadásával, hanem azzal a szándékkal, hogy egyuttal az egyháznak is szolgáljatok, az egyház javait is munkáljátok.

Gyönyörűséges összeölekezése, egyesülése ez az egyház- és hazaszeretetnek. Megtestesült szemléltetői vagytok annak az igazságnak, hogy egy töről fakadó két rózsa, egy és ugyanazon szívben szépen megférő magasztos érzelem e kettős szeretet.

Hogy is zárnák ki egymást, mikor mindkettő Isten gondolata. Az egyház örök boldogságunkat, a haza ideigvaló boldogulásunkat van hivatva előmozdítani. És pedig nem egymással ellenségeskedve, hanem békés együttműködéssel, egymás támogatásával és segítségével. Egymással karöltve s egyetértve kell munkálkodniok a társadalom és emberiség örök érdekein. Nem lehet azért a kettő szeretete közt sem ellentét. Aki igazán szereti az egyházat, okvetlen jó hazafi is, mert megtanulta az egyháztól, mivel tartozik mind az egész emberiségnek, mind pedig annak a szűkebb körnek, mellyel a közös történetnek és hagyományoknak, küzdelmeknek és győzelmeknek, nyelvnek és kulturának, mult-

nak és jövőnek szálai kötik össze. És megfordítva, aki jó hazafi, az szeretni fogja az egyházat is, mert tudja, hogy a haza javán, fennállásán, tagjai boldogulásán senki érdemlejtésében nem dolgozik, mint aki a hiterkölcsei élet mélyítésén, az országok talpkövének megszilárdításán fáradoz.

E kettős szeretet kísérjen kedves Testvérek a szokatlan ösvényen, melyre léptetek. Nagyon különbözik ez attól, melyen eddig jártatok. Ó ha tudjátok — vagy talán tudjátok is már — mennyi veszedelem leselkedik rátok rajta! Nemcsak a testi, de főképen a lelki élet szempontjától. De ha mint két csillag, az egyház és haza szeretete lesz vezetőtök ez úton, nehézségeit legyőzitek, veszedelmeit kikerülitek s ha Isten úgy akarja, testben is, de lélekben mindenestire épen fogtok visszakerülni.

Addig is, míg ez a boldog pillanat bekövetkezik, a mindenható Isten erősítse karotokat, hogy magasan lobogtathassátok az egyház- és hazaszeretet zászlaját, erősítse lelketeket, hogy életetekkel és szavaitokkal, hűséges kitartástok és lelkiismeretes szolgálatotok által szítsátok magatokban és harcos társaitokban a vallásosság és hazafiság tüzét. Erősítsen a jó harc harcolására, hogy jóbarát és ellenség mindig tisztelettel tekintsen a katona-kispapokra.

A papok mentessége a katonáskodástól.

Azt kérditek, hogy miért nem megy minden pap katonának?

Mert a többiek, felszenteltek és nem felszenteltek, a véderőről szóló 1912 : XXX. t.-c. 29. §-a szerint minden tényleges szolgálat alól mentesek. A haza ezeknek szolgálatát más téren kívánja igénybe venni, tehát nem kötelezi őket katonáskodásra a saját jól felfogott érdekében, és nem kötelezi az egyházra való tekintetből, bizonyos keresztény érzülettől vezéreltetve, mely a papi hivatást a katonáskodással mindig és mindenütt összeférhetetlennek tartotta. Igaz, hogy ezek a szempontok a gimnazista papnövendékek mentessége mellett is szólnak, de mert az állam nem így gondolkodik és szükségesnek látja a ti behívástokat, az egyháznak nincs mit tennie, mint, fájó szívvel bár, átengedni benneteket.

A többieket tehát, amint mondtam, nem

kötelezi az állam katonáskodásra, és pedig *előszőr az egyházra való tekintettel.*

Az egyház papjaitól minden időben szelidséget, békeszeretetet követelt. Azért nem vette fel közéjük azokat, akik háborúban való önkéntes részvétel által világias érzésről és a szelidség hiányáról tettek tanuságot. Azokat pedig, akik papokká lettek, a fegyveres katonáskodástól szigoruan eltiltotta.

Nem antimilitarizmus vezette ebben az egyházat. Krisztus vallása a béke vallása ugyan és az egyház törekszik is a béke fentartására. De azért nem elvi ellensége a háborúnak, mert jól tudja, hogy lehetnek esetek, amikor elkerülhetetlen az, s ebből folyólag nem tiltja a katonáskodást általában, sőt tanítja és követeli híveitől a katonai hűséget. Csak papjait tiltja el a katonáskodástól. És pedig nem önző individualizmusból, mely azt vallja, hogy senki se vigye bőrét más kedvéért a vásárra. Nem a nemzeti választófalakat ledönteni akaró internacionalizmusból, hanem tiszteletre méltó szent okokból.

A kath. tan szerint a papi rend isteni jogon alapuló külön rend az egyházban, mely egyedül jogosult a szent mise-áldozat bemutatására s a szentségek kiszolgáltatására. Külső életmódját különleges asketikus előírások szabályozzák, melyek többek közt mindenféle világi

foglalkozás kerülését írják elő. Erkölcsi tekintetben pedig az evangéliumi erények gyakorlása, főleg a szeretet és szelidség által kell a hívek előtt jó példát adnia. Hogy senkinek kárt ne okozzon, még a világi bíróság előtt való ügyvédkedés is tilos. Mindenekelőtt tilalmazza az egyház a vérontással járó foglalkozásokat. Tiltja a sebészetet, nem jó szemmel nézi a vadászatot és első sorban a fegyveres katonai szolgálatot. Azokat az állami törvényeket, melyek a papokat erre kényszerítik, egyházelleneseknek tartja s az egyházi előírás ellenére katonáskodó és embert ölő papot szabálytalannak minősíti.

Tehát nem a háboruval járó áldozatok alól akarja az egyház kivonni a papokat, hanem csak a nem nekik való katonáskodástól mentesíteni, mert nekik nem sebeket ütni, hanem gyógyítani kell. Krisztus vére pirosítja ajkukat. Embervér ne pirosítsa kezüket.

A katolikus közvélemény előtt ez mindig világos és természetes volt s legfeljebb azok nem értik vagy helytelenítik, akik a mai elvilágiasodás szellemétől áthatva mindazt, ami szent, ami lelki és természetfölötti, profanálni akarnák, a földit pedig és természetit amannak rovására tulbecsülni és tulhajtani.

Az államok is megértették az egyház ezen felfogását és sok századon át tiszteletben tar-

tották. Csak azóta, hogy az állam és egyház régi barátságos viszonya megváltozott és behozták az általános védőkötelezettséget, szüntette meg sok állam a papoknak eddigi mentességét. Németország, Ausztria és Magyarország megőrizve a régi idők bizonyos keresztény érületét, nem kötelezik a papokat katonáskodásra. Tekintettel vannak az egyház hitelvi és erkölcsi szempontjaira s az ezek alapján létrejött törvényekre. Nem félnek attól, hogy a papoknak e mentességét az egyenlőség sérelmének mondhatná valaki, mert tudják, hogy nem a külső mechanikus egyenlőség az igazi egyenlőség, tudják, hogy az államra részve hasznos osztályok különleges természetének figyelembevételére nincs az egyenlőség rovására.

De a *saját érdekét is tekinti* az állam, mikor a papoknak e kiváltságot megadja.

Magyarországon van — mondjuk — 10000 kath. pap. Ha ezekből leszámítjuk azokat, akik koruk vagy más törvényes ok miatt leszámítandók, alig maradna egy ezredre való pap katonának. Mi ez a mai milliós seregek mellett? Mit segítene ez a hazán? Hogyan használnak ezek többet a hazának: ha a frontra mennek katonáskodni, vagy pedig ha a lelkipásztorkodást végzik a harctereken, a kórházakban, az otthonmaradottak közt?

Fontos volt működésük már a háború előtt, mert hiszen elsősorban ők teremtik meg azokat az előfeltételeket, melyek a diadalmas háborúhoz szükségesek. Ők tanítják az embereket engedelmességre, hazaszeretetre, áldozatkésztségre, önfeláldozásra, ha kell: még az életnek feláldozására is.

Aztán nézzétek a hadrakelt sereget kísérő papok működését. Az ütközet előtt segítik a küzdőket lelkiismeretük rendbehozására és az élet kenyerével táplálják őket. A küzdelem alatt félelem nélkül ott varnak közelükben, hogy a vallás kegyszereivel támogassák, hogy a sebesülteket vigasztalják, a haldoklóknak az örökévalóságba vezető utat megmutassák s azt a békét nyujtsák lelküknek, melyet a világtól hiába várnak. Ó a világháború történetének aranykönyve nem egy lapon lesz tele a papok áldásos és hősie munkájával, noha nem fegyverrel kezükben vettek részt a harcokban.

És tekintsetek végül az otthonmaradt papokra. Mily rendkívül fontos szerepük van az aggódó vagy gyászba borult, szeretteik elestét sirató családok körül. A templom, iskola, plebániahivatal fokozott tevékenységet követel tőlük. Az oltárnak, a szószéknek és gyóntatószéknek hivatása soha közvetlenebbül nem bontakozott ki előttünk, mint manapság. Onnan kell

a véres, tülekedő, szomorú, szenvedő és bűnöző világra a vigasztalásnak, megnyugvásnak és erkölcsi megújulásnak kiáradni. A papoknak kell az élet célját és értelmét megmutatni, az örök értékekre rávilágítani, a másik életnek s a szeretteikkel való találkozásnak reménységét a hívekben megerősíteni.

A takarékossgot, a lelkesedést, az áldozatkészséget is ki fejlessze, ha nem az itthonmaradt papok? Az özvegyek, árvák, vakok, rokkantak nagy sokasága hullámszik most az élet térségein. Többen, mint az Ur idejében. Az Ur megszánta a sereget. Így szánják meg az Ő Szíve szerint való papok is s a kenyérszító nagy szent szeretettel sokasítják meg az irgalmasság testi és lelki cselekedeteit.

A közélet terén is ott fáradoznak lankadatlanul. Nap-nap után gyönyörű rendeletek jelennek meg, de azok végrehajtásához kevés a közigazgatás. Oda szerető atyai szívből fakadó tanács, utmutatás, lelkiismeretébresztés, szóval: papi működés kell. Társadalmi akciók indulnak meg az árvák, a rokkantak, a vakok segítésére és gondozására. A papnak kell mindezt kezébe venni, alátámasztani, hogy eredménnyel járjon.

A háború sorsa nem kizárólag a harctereken dől el, hanem függ az otthon maradtak viselkedésétől is. Titkos áramok ép úgy meg-

hozzák haza a küzdő katonák hangulatának hírét, mint ahogy elviszik oda az itthoni állapotokról az értesítést. Népünkbe lelket önteni, a bizakodó hangulatot fentartani: a papok kötelessége.

A sokfelé lábrakapott babona, csüggedés, kétségbeesés, vádaskodás és kritizálás ellen csakúgy, mint a fényüzés és élvezethajhászás, a meggazdagodás vágya és a belőle származó sok igazságtalanság, csalás, hamisítás és uzsora ellen megint csak egyedül a papok küzdhetnek eredményesen. Valaminthogy a lazulni kezdő családi kötelek megszilárdítása, az ifjúságnak az eldurvulástól való megóvása szintén rájuk váró feladat.

A magyar állam ezt mind nagyon jól tudja s azért mentesíti a papokat és theológusokat a katonáskodástól. Nem tétlenkedésre ad privilégiumot, sőt egyáltalában nem ad privilégiumot, hanem azt mondja, hogy neki nagyobb szüksége van a papokra itthon, mint a harcmezőn. Akik itthon dolgoznak, épúgy a hazát szolgálják, mint akik a harctéren vannak.

Azt vallják a központi hatalmak, amit Nagy Károlynak egyik 803-ból való kapituláréja mond: „Azok a népek és királyok, melyek a papokat a csapataik közt való fegyveres katonáskodásra kényszerítették, sem túlsulyra **nem**

tettek szert a háborúban sem pedig győzelemre, épen mert nem volt náluk különbség világiak és papok közt, holott az utóbbiaknak tilos a háborúskodás. Tapasztaltuk, hogy Hispaniának és Galliának nem egy népe és királya, a longobardok és mások is megtették ezt és az előbb említett bűntény miatt sem nem győztek, sem hazájukat meg nem mentették."

Méltán állíthatók e szavak mellé azok, melyeket Vilmos császár ejtett a háború elején, mikor protestáns lelkészek azon kéréssel fordultak hozzá, hogy ők is bevonulhassanak tényleges szolgálatra. A császári főhadiszállás így válaszolt: „Tekintettel a katonai lelkipásztorkodás terén szükséges nagy munkára és a sebesültek, valamint az elesettek és még harcolók családjainak lelki gondozása terén fennálló jelentékeny feladatokra, Őfelsége a papok fegyveres szolgálatához az engedélyt nem adhatja meg." Gyönyörű szavak, melyek a kánonjog történetében ép oly kevéssé fognak felelésbe menni, mint Nagy Károly idézett szavai.

Ime ezek azok az okok, melyek miatt a felszentelt papoknak és theológusoknak nem kell katonáskodniok. Elismerés és hála illeti azért hazánkat. Csak az sajnálatos, hogy e mentességet a középiskolai tanulmányaikat végző

papnövendékekre is nem terjeszti ki. Így azok az irregularitás veszedelmében forognak és visszatérve fölmentést kell majd alóla kérniök, hogy pappá lehessenek. De hát visszatérnek-e? Nem fosztja-e meg az egyházat és hazát, hívőket és polgárokat jövő pásztoriaktól ez a nagy világfelfordulás?

A katonáskodás, a háború nem alkalmas előkészület a papságra. Megmarad-e hivatásuk? Ha pedig nem marad meg, honnan kerülnek ki a legközelebbi jövő papjai? Megtörténhetik, hogy 5-6 év is elmulik anélkül, hogy papokat szentelhetnének. Mi lesz a lelkipásztorkodással? Vajjon nem elsőrendü érdeke-e az államnak a keresztény népesség jól rendezett lelkipásztori gondozása? Amiről föntebb beszélünk, mindarra a béke beálltával fokozottabb mértékben lesz szükség. De hogyan valósuljon meg papok nélkül?

Az aratás nagy, de az arató vajmi kevés. Kérjétek tehát az aratás urát, hogy jó munkásokat küldjön földjére. Kérjétek őt Testvérek magatokért, testvéreitekért, az egész anyaszentegyházért és magyar hazánkért.

A könyörgő egyházzal sóhajtsátok sokszor: Uram, adj nekünk buzgó papokat, tégy minket buzgó papokká, őrizd meg hivatásunkat.

A lelki élet.

A katonáskodással beállt legnagyobb változás rátok nézve kedves Fiúk az, hogy a lelki élet gondozásának eszközei nem állnak úgy rendelkezésetekre, mint eddig. Hiányzik az imaélet rendszeres gyakorlása, a kápolna, az Oltáriszentség, a lelkivezető, a hasonló törekvésűek társasága.

Nem fogjátok-e ezt a sokféle hiányt nagyon is megsínyleni? Lesz-e bennetek elég lelki erő, hogy az eddigi irányban kedvezőtlen körülmények közt is kitartsatok s nehézségek és akadályok ellenére is gyakoroljátok mindazt, ami csak egyáltalában gyakorolható? Mert nehézségek és akadályok nagy számban lesznek. Ti már nem vagytok gyermekek. Kinyílt szemetek látta a sok bűnt és hitványságot, mely piszkos áradatként hömpölyög végig a világon, ismeritek a bűn habzó gyönyörűségeit, melyeket möhön szürcsölnek sokan közvetlen környezetetekből is. Nem zavarja-e meg lelketek egyen-

súlyát nem a magatok bűne, hanem a mások bűne, mások élete?

Ha szilárd erkölcsi alapra, férfias akarat-erőre tettetek szert a szemináriumban, ha tisztába jöttetek a papi hivatás, a lélekmentés nagyszerűségével, ha mélyen belevésődött emlékezetetekbe, hogy *divinorum divinissimum est cooperari Deo in salute animarum*, ó akkor nem féltetek benneteket. Ez az akaratlan szünet a kítűzött célra való törekvésben csak növeli a vágyakozást utána s fejleszti bennetek a hivatást.

Ha helyzetekben volnék, nem tüntetnék kispapvoltommal, de nem is titkolnám, nem tagadnám. Mert hiába is titkolnátok. Hiszen hamarosan észreveszik és kell, hogy észrevegység rajtatok. Észreveszik szerényebb, komolyabb viselkedésetekről, léhaságoktól vagy éppen aljasságoktól való tartózkodástokról, a legénységgel való emberséges bánásmódotokról, a kötelességteljesítésben való fokozott hűségtekről, arról, hogy beszédetekben kerülitek a durvaságot, a káromkodást, arról, hogy alkalmaslag imádkozni sem szégyeltek, templomba mentek, mikor tehetitek a szentségekhez járultok. Szóval amennyire a körülmények engedik, lelki életet éltek. Minderről mondom észreveszik rajtatok, hogy mások vagytok, többek vagytok, hogy kispapok vagytok.

És jól van ez így. Egyenesen baj volna, ha nem vennék észre. Azt mutatná, hogy szegénylitek, hogy önmagatokhoz következetesek legyetek, hogy ti, akik az eke szarvára tettétek kezeteiket, már visszatekintgettek, hogy ti nem akartok a mester utjain haladni, ti már a világ szelleméhez alkalmazkodtok.

Nem kedves Fiúk, ennek nem szabad így lennie. Azért nem szabad titkolnotok, hogy kispapok vagytok. A hegyen épült várost nem lehet elrejtteni. A tartóba helyezett és meggyújtott gyertyát nem lehet véka alá helyezni. Ugy világoskodjatok, hogy az emberek lássák jócselekedeteiteket és épüljenek rajtatok.

Ha őseink, mikor hadba vonultak, tarsolyukban magukkal hordozták a rózsafüzért és Kempis Tamást, miért ne vihetnétek magatokkal ti is olvasót meg egy kis asketikus olvasnivalót, hogy szabad időtökben legyen alkalmatok lelketek táplálására.

Ó az a szabad idő! Mennyi minden függ attól, hogy miképen, hol, kikkel töltitek e szabad időt!

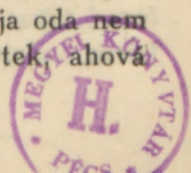
Míg itthon, az első kiképzés vagy tisztiskola állomáshelyén tartózkodtok, jobban van alkalom, hogy szolgálattól ment, szabad időtökben kispapi kötelességeiteknek is eleget tegyetek. Mily örömmel írta egyik társatok: „Itt

még ... van alkalom vasárnapi sz. mise hallgatásra és a sz. gyónás elvégzésére. Azt hiszem, kint a fronton is lesz erre néha alkalmam."

Sokszor megesik mostanában, hogy a tisztiiskola falvakban és kisebb városokban van elhelyezve. Egy ilyen helyen tartózkodó több katona-kispap mindjárt odaérkezése után elment a plebániára. A plebános örömmel és barátságosan fogadta őket. Elbeszélgetett velük örömeikről és ezenvedéseikről, tanulmányaikról és hivatásukról. Ellátta őket olvasni valóval s megígérte, hogy minden másodnap reggel már félhatkor a templomban lesz — bár a plebániái mise csak félnyolckor szokott lenni, — hogy őket megáldoztassa. És csakugyan minden másodnap megáldoztak. A plebániára máskor is elmentek s a szemináriumi szellem nem hogy megfogyatkozott, de megerősödött bennünk, mire e helyről eltávoztak.

Kint a harctereken — jól tudom — mindez nehezebben fog menni, de azért ott sem lesz lehetetlen, csak legyen bennetek jóakarát. Akármilyen mozgó harcban kell is részt venni, a legnagyobb zaj és felfordulás közepett is, lövőárokban vagy rókalyukban: szívetek belsőjében biztosíthatok egy olyan kis zúgot, melyhez a külvilágnak semmiféle zaja oda nem ér. Szentély az, ahová meg-megtértek, ahová

9377

lis pihenőre, imádságra visszavonultok. Tegyétek meg. Ti megtanultátok a módját. Imádkoztatok rövid fohászkodással. Legyen szívetek fölött egy érmecske. Csókoljátok meg a magatokkal vitt feszületet. Ha elveszett volna, pótoljátok. Aggódó édes anyátok bizonyosan szívesen küld utánratok. Édes anyátokat írtam, de a szemináriumot is értettem. Spiritualistok bizonyosan örül, ha hozzá fordultok és minél többször fölkeresitek.

De lesznek majd nyugalmasabb napjaitok is, amikor megint alkalom nyílik sz. mise hallgatásra, a tábori lelkész felkeresésére s mindenféle lelki szükségleteitek kielégítésére. Egy tábori lelkész-ismerősömtől hallottam, hogy az ő ezredük mellett német katonák vannak s ezek közt több kispap. Német tábori lelkész nincs velük s ezért minden héten együtt jönnek a magyar paphoz, hogy elvégezzék sz. gyónásukat, misét hallgassanak s megáldozzanak. Valami megható, mondotta e lelkész, mikor azok a derék, katonás német fiúk emberi tekintettől nem félve, öntudatosan, pontosan és épületes komolysággal megjelennek lelki ügyeik rendezésére.

Titeket, magyar kispapokat is szívesen fogad bármely tábori lelkész. Örömmel foglalozik veletek, magánbeszélgetésre felkeres a

lövészárookban is s módot ad arra, hogy gyónástokat meghallgassa. Úgy bánik veletek, mint egy német táborig papról olvastam, ki maga írta meg, miképen igyekszik gondozni a csapataiban szolgáló katona-kispapokat. Külön jegyzéket vezet róluk (aminek előfeltétele bizonyára az, hogy azok előzőleg jelentkezzen nála, nem pedig, hogy inkognitóban maradnak) s állandó összeköttetést tart fenn velük. Figyelemmel kíséri, hol vannak. Gondja van rá, hogy amikor lehet, találkozzék velük, hogy nála megjelenjenek. Lakása mindig nyitva van számukra. Fogadja őket, beszélget velük egyenként is. Azonfelül amikor teheti közös összejövetelt rendez. Olyankor együtt elmélkednek és imádkoznak egy ideig, majd pedig a rendelkezésre álló folyóiratokból olvasnak, elbeszélgetnek, míg csak a kötelesség el nem szólítja őket. Kis asketikus kézi könyvtárából mindenkinek jut valami alkalmas elmélkedő könyv, s megfigyelte, hogy egyik sem mulasztja el, hogy nyugalmas napjai egy-egy negyedóráján bele ne merüljön.

Meg vagyok győződve, hogy a magyar táborig lelkészek is szívesen megteszik mindezt, csak alkalom kínálkozzék rá. Csak jelentkezzenek náluk és kérjék gondozásukat a katona-kispapok.

Lelketek ügyét tehát és életét kedves Fiúk soha szem elől ne tévesszétek.

De ezen felül még más kötelességtek is van. Nektek nemcsak a magatok, hanem a mások lelkére is kell gondolnotok. Nektek, a lelkek jövődő pásztorainak már most kell gyakorolnotok a lélekmentést, az apostolkodást.

A kaszárnyában, a lövészárokbán, mindenütt, ahol csak megfordultok, van erre alkalom. Ha másképen nem, jó példátokkal. Néha szóval is. Csak nem szabad gyávának, megalkuvónak lennetek. Készen kell lenni visszatartásnak, gúnyolódásnak elviselésére is. De ne féljete. Ellenkezőleg fog történni. Ha meleg szívű és kedélyű férfiak vagytok, felolvad körülöttetek a fagy s rajongásig fognak szeretni alantóságaitok. Sok vigasztaló példát tudok erre. Öreg harcosok zászlósuk elöl rejtőzve bujva imádkoztak. Mikor meg az is elővette imádságos könyvét: bizalmas, meleg családdá változott az egész szakasz. Egyek lettek a hitben, az apostolok tanításában. Az apostoli tanítás a kis zászlós vigasztaló, erősítő, megértő és türelmes beszéde, a sok szép hazavágyó, bűnbánó meg Mária-ének lett, amit együtt dolgoztok a legénység parancsnokával.

Erőszakosak nem lesztek, de félénkek sem. Mennyi istenkáromló beszédet, ocsmány-

ságot, vallásgúnyolást akadályozhattok meg, ha apostoli lelkület tölt el benneteket. Mennyit tehettek a jó sajtó érdekében, a hitbeli meggyőződés erősítésére, az Istenben való megnyugvás és bizalom fejlesztésére. Ó ott kint olyan könnyen megtelik a lélek szeretettel és melegséggel, ha van valaki, aki legszentebb érzését, a vallásosságot ápolja és gondozza.

Egy kispap írja a harcterről: X. község templomát az ellenség szétrombolta. A hegy oldalába üreget ástunk s azt használtuk kápolnának. Belsejét fenyőágakkal díszítettük. Hetenként 3 napon át a legméltóságosabb Oltáriszentség imádásra volt kitéve. A kis kápolna mindig tele volt imádkozó katonákkal. Voltak, akik naponként kétszer, háromszor is felkeresték a kápolnát. Gyakran járultak a szentségekhez. Kápolnánk éjjelre is nyitva volt. Állandóan egy őr állt mellette. Mily örömmel jelentkeztünk, hogy az Oltáriszentség előtt őrt állhassunk. Itt a harctéren tudjuk igazán, mi nekünk az Oltáriszentség.

Bizonyára nagy része volt mindebben a katona-kispapnak.

Ne feledkezzetek meg tehát az apostolkodásról. Ahol lehet, a kételyeket oszlassátok el, a kétségeket oldjátok meg, az ellenvetéseket cáfoljátok. Adjatok felvilágosítást,

buzdítsatok az Istenben való megnyugvásra és bizalomra, a hitből való életre, a vigaszt és erőt onnan merítő halálküzdelemre s az Istenben való örök boldogságra. Megtörténhetik, hogy szomszédod a lövészárkokban súlyosan megsebesül, bajtársad roham alkalmával elesik, magános éjszakában az elcsendesült harctéren vagy kórházban utolsó harcát vívja valaki melletted s nincs pap, ki őt vigasztalhatná, tökéletes bánat felkeltésére, Istenben való bizalomra serkenthetné. Egy-egy halhatatlan lelket menthetsz meg ilyenkor, kedves kispap Testvér.

Mi itthonmaradtak nem szününk meg értektek imádkozni. A szokott időkben, mikor együtt vagyunk a kápolnában, mindig megemlékezünk rólatok is, kedves Testvérek. Legyetek olyankor lélekben miközöttünk.

„Naponkint — írja egyik harcos feleségének — érzem imáidat. Jönnek órák, melyekben különös módon nyugalmat, vigaszt, Istenben bizalmat érzek. Ezek az órák a Te imádságod órái.”

A mi imádságunk órái ép így legyenek tírátok nézve is a nyugalom, erő és vigasz forrásai.

A „kis ezüst.“

Egyik katona-kispap testvérünktől tábori levelezőlapot kaptam a minap, melyet így írt alá: N. N., a kis ezüst tulajdonosa. Semmit sem jelzett eddig, hogy van valami készülöben, most sem írja, hogy mit tett, mivel szolgált rá a kitüntetésre, csak egészen röviden így adja tudtul.

Üdvözöllek férfias szerénységed és hő-sies kötelességtudásod e szép megnyilatkozása kapcsán.

És üdvözöllek valamennyiteket ott kint a harcmezőkön, magyar kispapok, kik tudom, egytől-egyig rászolgáltatok már a kitüntetésre s nem egy közületek tényleg is meg kapta. Hiszen magyarok vagytok, édes hazátok szeretét szent örökségkép vettétek át az ősöktől s e haza védelmében semmiféle áldozattól vissza nem riadtok s ha kell, véreteket is ontjátok, életeteket is odaadjátok. Hozzá kispapok vagytok, finomult lelkiismerettel, élesebb köteles-

ségtudással. A haza szeretete bennetek Isten szeretetében izzik, a hazája fölött könnyeket Úr Jézus szívével és szemével nézitek szép magyar hazátok gyötrelmeit és veszedelmeit. O milyen munkásnak, önfeláldozónak, hősieznek kell lennie ennek a ti hazaszereteteknek.

A katonáskodó francia papok dicséreteken kívül olvastam a napokban, hogy nagyon kitűnnek s igen jó hatással vannak környezetükre. Mint minden dolgukat, a katonáskodást is példásan végzik. Bátorságuk, halálmegvetésük másokat is magával ragad. A legnehezebb parancsok teljesítésére többnyire ők jelentkeznek. A hazafiság vagy lelkesedés hiányáról szóló antiklerikális ráfogásokat hősie cselekedetekkel cáfolják meg.

Azt hiszem kedves Testvérek, mindezt tirólatok is el lehet mondani.

Az önfegyelmzés, melyre a szeminárium rá nevelt, az engedelmesség, melyet gyakorolnotok kellett, a kötelességtudás és kitartó munkásság, melyet elsajátítottatok, mind olyan erények, melyekre a katonának is szüksége van. És ti mindezen erényekkel ellátva vonultatok be katonának. Eszményi katonákká kellett ezért válnotok, kik mint ilyenek is magasabb szempontból végzitek dolgaitokat, gazdag erkölcsi tartalmat visztek azokba s szinte azt

mondhatnám, istentiszteletképen teljesítitek kötelességeiteket.

A megszokott önfegyelmezés mindig a becsület és jellem utjain vezet benneteket, az engedelmesség a katonai fegyelem korlátai között tart, a kötelességtudás hősiességgé magasztosul, a keresztény szeretet jó bajtársi viszony ápolására és az alantasokkal emberséges bánásmódra készítet, a lelkiismeret nyugalma hozzá segít az egyensúlyozott kedély megőrzéséhez mindenféle helyzetben és a legválságosabb körülmények között is; a magasabb lelki élet megővő a büntől, a romlástól és zülléstől, a férfiúi tisztesség megsértésétől és aljasságtól. Nem eszményi katonákká kell lenniök az ilyen embereknek? Testvéreim, ha valaha igaz kispapok voltatok — ilyen katonák lesztek, ilyenek vagytok.

A kedély ápolása nem utolsó jelentőségű abban, hogy jó katonák legyetek. Az öröm az ifjúság ereje. Minden nélkülözésen és szenvedésen átsegít. Híven gondozzátok tehát. Elégedetlenséget és keserőséget ne engedjetelek befészkelődni lelketekbe. Rozsda az, mely a legkeményebb acélt is tönkretetheti. Jókedveteknek forrása pedig ne külső jólét, vagy a test kielégítettsége legyen, hanem az a boldogító tudat, hogy akárhol és akárhogyan éltek, Isten kezében vagytok s az ő gondviselő keze tart fenn

benneteket. Isten összegyűjti minden könnyeteket, megszámlálja minden sóhajtokat s eljön az idő — úgy lehet, nagyon is hamar — amikor mindezért bőségesen kárpótol.

Bátorságtok is ugyane forrásból táplálkoztok s akkor nem lesz az könnyelműség, sem vakmerőség, hanem mindentmerése és mindarra való készsége, ami csak szükséges, az olyan embernek, ki életét Isten kezébe helyezte, kinek legfőbb gondja lelki, nem pedig testi élete, ki tudja, hogy testünknek előbb-utóbb ugyis meg kell semmisülnie s elvégre nem végzetes különbség, hogy most következik-e az be, vagy pedig ötven évvel később, csak a lélek örök élete legyen biztosítva. Arra nézve pedig mindent megtett, mitől és miért féljen tehát?

Válságos időkben joga van a hazának a közjó védelme okából a polgároktól életük kockáztatását is követeli. Milyen tanácstalanul állhatnak e követelménnyel szemközt az anyáglvüek, a hitetlenek, kik életük súlypontját és célját a földi létbe helyezik? Hogyan rövidítsék meg ők földi életüket — mely után más nem következik — csak azért, hogy mások zavartalanul élhessenek és élvezhessenek? Ellenben milyen könnyü lélekkel áll az élet és halál küszöbén a hívő ember! Hiszen tudja, hogy amikor az egyesek jóléte felett álló javakért küzdve

veszti életét, hősie erényt gyakorol, s ezzel földi élete célját nemhogy veszélyeztetné vagy akadályozná, hanem inkább hathatósan biztosítja. Ebben áll a keresztény bátorság. Becsüli az egészséget. Szereti és igenli az életet. De tekintetét az örökkévalóságra, a halhatatlanságra irányítva az egyesek java fölött álló közjóért, a hazáért feláldozni is tudja, mert erőt, hevületet, leüdületet merít abból a meggyőződésből, hogy ez áldozattal mint erkölcsi cselekedettel a közjónak is szolgál, saját végcélját is eléri. Bizalommal zengí azért, akárhogy forduljon sorsa: *In Te Domine speravi, non confundar in aeternum.*

Ilyen bátorság valóban hőökké tesz beneteket, akikre az egyház is, a haza is büszkeséggel tekint.

Visszajöttök-e ?

Sokszor fordul meg elmémben e kérdés:
visszajöttök-e?

Nem úgy értem, hogy a háborúból jöttök-e vissza. Onnan előbb-utóbb visszajöttök, azt tudom. Már akik visszajöttök. Egyszer majd mégis csak eljön az a nap, mikor felvirágozva roboznak be a kocsik s ontják magukból rég nem látott diadalmas katonáinkat. Az utcákat majd véges-végig beláthatatlan tömeg állja el, kendők lobognak, könnyek omlanak. Egy-egy sikoly vág bele a víg nóta-szóba. Itt is, ott is felismeri valaki azt, akit vár. Ti is ott lesztek a menetben s én már előre gyönyörködve nézem megférfiásodott orcákat, ruganyos, acélos egész mivoltokat. Szép, édes gyönyörűséggel teli pillanatok. És ti sietve mentek édes anyátok ölébe, édes otthontokba.

De most nem erre a visszajövetelre gondolok. Hanem azt kérdezem sokszor magamtól, hogy akik a buzavirágszinü reverendát felcserél-

tétek a csukaszürke uniformissal, visszacserélték-e majd ezt megint amavval? Visszajöttek-e a szemináriumba?

Túlságosan hosszú volt távolléteitek. Tegnapi új benyomás zúdult lelketekre e hosszú idő alatt s ki tudja, mennyit szorított ki azokból, melyeket előzőleg a szemináriumi évek gyakoroltak reátok? Ki tudja, eltávozástok pillanatában milyen fokig volt kialakulva jellemeitek, mekkora önállóságotok? Milyen hatással volt rátok az eddig gyakorolt rendszeres imaéletnek, a kápolnának, az Oltáriszentségnek, az egyházi érvvel való együttélésnek hiánya? Milyen volt a környezet, melybe a kaszárnyában és a lövészárkokban kerültetek, a társaság, melynek vallási és világnézeti vitáiban résztvettetek, a barátság, melyet kötöttetek, a példa, melyet láttatok?

Azt a kiskorotok óta ápolt vágyakozást, melyet édes anyátok szőszke fejeteiket simogatva édes reménykedéssel susogott: „De szeretném fiacskám, megérni első szent misédet”, — nem tépték-e ki lelketekből viharok, durva kezek, az erkölcsi nihilizmusnak és sivár materializmusnak példái, az új életmód és foglalkozás folytán — úgy lehet — felszabadult szenvedélyek?

Nem szédítették-e meg fejeteiket azok a fényes kilátások, melyek — tudom sokszor hal-

lottátok — a háború után a világi pályákon várják a fiatalságot?

A szabadabb élet, a lelkeségtől elterelő katonai foglalkozás és életmód után lesz-e megint kedvetek a csendhez és magányhoz, az önfegyelmzéshez és lemondáshoz, a testi embert a lélek uralma alá hajtó benső élethez?

Mennyi kérdés! Ki tudna mindegyikre megfelelni?

De én bizom kedves Testvérek. Bizom mindenekelőtt az anyaszentegyháza fölött állandóan örködő *Jézus Krisztusban*. Nem hiába ígért meg, hogy egyházával lesz a világ végétéig. Nem fogja elhagyni a mostani válságos időkben sem, amikor a paphiány veszedelme elég fenyegető alakot kezd ölteni. Nem fogja megengedni, hogy az egyház veszteséglajstromát jobban gyarapítsák a háború lelki, mint testi veszedelmei. Sok, nagyon sok elesett és nyomorék szerepel már e veszteséglisztán. Nem fogja megengedni, hogy lelki rokkantak is szaporítsák a veszteséget. Ti, kik eddig az Úr asztalának voltatok mindennapi vendégei, olyanok vagytok talán már, mint Ágárnak fia, aki kifogyott tömlővel étlen-szomjan bujdosott a pusztában. De az anyaszentegyház nem nézi tétlen a meghaló gyermeket, hanem Istenhez emeli szavát, hogy kegyelmeinek kutját megnyitva inni adjon a

gyermeknek. És ahogy Isten anyja: a *Ágárt* megvigasztalta, az anyaszentegyházat is meg fogja vigasztalni: Ne félj, mert meghallgatta Isten a gyermek szavát ama helyről, ahol vagyon.

És bizom *tibennetek*. Bizom benne, hogy szilárd erkölcsi alappal és meg nem ingatható akaraterővel mentetek a haza szolgálatába, azzal az elhatározással, hogy mindig a jót és igazat akarjátok és teszitek. Sz. Pál e szavaira gondolva: *Ministerium meum honorificabo* (Róm. 11, 13), akárhol fordultatok meg, dicsőséget hoztatok kispap-mivoltotokra. Akármilyen vitában vagy társalgásban vettetek részt, akármilyen társak közt kellett élnetek, akármilyen szolgálato^t teljesítenetek, mindenütt és mindenkor meglátszott rajtatok, hogy hűséges és állhatatos kispapok vagytok.

A háború odaállított benneteket az élet teljességébe, sőt örvényeinek szélére. Bele néztetek nyomorúságaiba és szörnyűségeibe. Olyan életiskolába jártok, mely ifjú létekre is gazdaggá és öregg^é tett tapasztalatokban. Láttátok és megismertétek az emberi lélek sok vergődését és gyötrelmét, kísértését és veszedelmeit. Észrevettétek az Isten nélkül való életnek sivárságát. Tapasztaltátok, hogy a legtöbb lélek mennyire szomjuhozza a vallást, az Istent. Mennyire kell neki a lelki gondozás,

mivé teszi és mire képesíti őt ez a csodálatos erőforrás: az Istenben való hit, milyen másképen él és hal meg a hívő, mint a hitetlen. Mindez, úgy vélem, nem elvilágiasított benneket, hanem inkább megerősített hivatástokban, a papi pálya iránt való vonzódásban. Szánalommal töltött el a sok nyomoruság látása; a hitbeli tudatlanság és erkölcsi tévelygés, mellyel oly sokszor találkoztatok, minden elmélkedésnél élénkebben állította elétek a papi hivatásnak, a lélekmentésnek nagyszerűségét; fölkelte bennetek a vágyat, hogy segíthessetek valamikor a tévelygőkön, a szenvedőkön, az elesetteken, hogy roham helyett Istenhez vezethessétek az embereket, hogy sz. Pállal szólva mindenkinek mindenévé lehessetek.

Magatok is szenvedtetek és a szenvedések próbakövé váltak lelketekre nézve. Ezer-szer szembe néztetek a halállal és ott az élet és halál küszöbén állva megvilágosodott bennetek a sokszor hallott igazság, hogy sub specie aeternitatis kell nézni örömet és szenvedést, élvezetet és gyötrődést, családot és egyedülvalóságot, életet és halált. Megvilágosodott bennetek, hogy Istenért és az emberiség legmagasabb céljaiért érdemes lemondani és magunkat megtagadni, lemondani az élet örömeinek egyik fogásáról, hogy annál osztatlanabbul

adhassuk magunkat más életérdekek munkálására, az ember szellemi rendeltetésének és feladatainak gondozására, az Isten felé való közeledésének elősegítésére.

Mindez — biztosra veszem — nem hogy elhidegített volna multatokat, választott pályátok iránt, hanem inkább megerősített a hozzá való vonzódásban s Sheehan Delmege Lukácsával mondjátok: ha százszor újra születném, mindannyiszor pap lennék. A papi hivatás eszméje eszmény lett bennetek, melyből tenger világosság árad felétek, beragyogja lelketeket, gondolatvilágtok minden kis zugát, csodás meglátásokat teremt és világos összeköttetést mult és jövő, mulandó és örökkévaló között.

Vissza fogtok jönni.

Ciprus-ág.

Te már biztosan nem jössz vissza, kedves kis Testvér. Levél voltál a vad viharban. Letépett, elsodort s eltemetett a háború. Valahol délen vagy északon domborul egyszerű sirhalmod. Talán tömegsirban, jeltelenül várod a fel-támadást. Szívem elszorul s a keserőség akar megkísérteni erre a drága sírra gondolva. Mennyi ifjú reményt, milyen nemes, szárnyaló lelkületet rejt maga alatt! Milyen vágyak dobogtatták e szívet, micsoda lelkesedés tüzeiben égtek e tiszta szemek! Az isteni kegyelem mennyi diadalát ülte volna általad a lelkekben! Mennyi dicsőséget hoztál volna talán az egyházra! Ó hogy ilyen korán el kellett távoznod!

De — Isten utjai nem a mi utjaink. Az ő gondolatai nem a mi gondolataink. Lehajtom fejemet. Ez a mi kötelességünk: meghajtani fejünket Isten kifürkészhetetlen végzése előtt s megvigasztalódní abban a tudatban, hogy magasztos eszményekért áldoztad fel életedet és

abban a reményben, hogy szent halállal mentél át az örökkévalóságba, ahová ki előbb, ki utóbb, egyszer majd — reméljük — mi is megérkezünk.

„A lélek él, találkozunk.“

Valamelyik kispap-társad haláláról a napokban azt a híradást olvastam:

„Egy tisztí önkéntes papnövendék, ki az intézet ősi szép szokásának, a nagy ígéretnek buzgó követője volt, magasztos példáját adta a kötelességteljesítés hősiességének, a halálig engedelmes szent Szív követésének. Csapatvezető volt egy magas védőállásra. Utközben fejét közuhatag megsebezte. Beköti és vígan vezeti csapatát. Sok veszélyen át feljut a hegycsúcsra és oly kitűnő megfigyelésekre tesz szert, hogy parancsnoka felterjeszti ezüstérem kitüntetésre. A behegedni nem akaró fejsebe miatt a parancsnok napról-napra orvoshoz küldte. Katonás rövidséggel így válaszolt: „Semmi bajom, meggyógyul az itt is!“ Midőn roham előtt a katonalelkész a csapatot az általános feloldozásban részesítette, még egyszer le akarták a völgybe küldeni. „Legyen nyugodt, — szölt ő — Főtisztelendő Uram, a jó Isten eleddig mindent javamra intézett el, most is a legjobbat remélem. Égi szűz Anyámhoz és a szent Szívhez naponta

fohászkodom, hogy adják meg nekem azt a kegyelmet, ami számomra legjobb!"

— Isten veled, fiatal barátom — bucsuzott tőle a lelkész, — Jézus Szíve áldjon meg!

Vidám arccal, boldog lelkülettel, tiszta szívvel ment a biztos halálba az Úr e kedves leventéje. Utolsó tekintete bizton a mellén diszlő Jézus Szíve érmére hullt, amelyet a tiroli vadászok — vagy mint ők magukat büszkén Jézus szent Szíve katonáinak nevezik — szívük felett hordoznak s melyre többet adnak, mint az arany kitüntetésre. Így távozik az örök honba mondhatnám repeső szívvel, örömtől kigyult arccal, ki Jézus szent Szíve ragy ígérését hűen végzi életén át. Ilyeneké a biztos szép szent halál."

Éltet a remény, hogy a tied is szép szent halál volt. Meg valamennyi kispap testvérünké, kiket a pusztító végzet elragadott közülünk. Sokan vannak már, — túlságos sokan. Ugyanennyi hely marad majd az Úr szöllejében betöltetlenül, melyet rekik kellett volna elfoglalniok. De a küzdő egyház szent közösségben él veletek halálotok után is. Erős, erősebb mint a halál a szeretet. Azért úgy-e ti sem felejtkeztek meg e szöllőről, az egyházzról haló protokban sem? Imádkoztok érte, imádkoztok munkásaiért, hogy minél többet és minél jobbakat vezéreljen az Úr kegyelme a papi pályára.

Mi is imádkozunk értetek. Az egyház kegyelettel fogja őrizni emléketeket, akik nem érhattétek meg az ujszövetség vérontás nélkül való áldozatának bemutatását, mert véreteket ontva életeteket kellett feláldozni a hazáért. Imádkozunk, hogy ezen a tí és sok-sok százezer társatokra áldozatából egy szebb és jobb világ támadjon, hogy az emberiség tévelygéseit belátva fentartás nélkül vesse magát a kereszt lábaihoz, hogy igazán és egészen kereszténnyé legyen és kegyetlen vérontással soha többé egymást ne pusztítsa, hanem Krisztus evangéliumát megértve egymást testvérként szeresse.

Őrizni fogja emléketeket a szeminárium is. Nehány hónappal ezelőtt még kisebb növendékei közé tartoztatok és oly hamar férfivá nőtetek, sőt hőssé magasztosultatok! Valahol a folyosón emléktáblát fogunk elhelyezni s neveteket olvasva mindig eszünkbe jut, hogy kedves komolysággal mint jártatok-keltetek egykor a folyosókon. Hogy tanultatok s tervezgettetek leföln sétálva! Nekem úgy tetszik, mintha most is itt volnátok. Ha nem is testileg, de szellemileg s a kötelességteljesítésről s önfeláldozó hazaszeretetről szóltok hozzánk.

És őrizni fogjuk emléketeket mi, volt előjáróitok s társaitok. Nem hideg márványba, hanem meleg szívbé lesz vésve nálunk nevetek.

Örömmel foglalkoztunk veletek, sokat vártunk tőletek, szerető érdeklődéssel szemléltük a papi lelkület egyre szebb kialakulását bennetek. Aztán egyszerre felkapott a háború forgószele s elsodort messze-messze. Mintha szívünknek egy szirmát, lelkünknek egy darabját sodorta volna el. Örökké hordozzuk a sebet, melyet e szíromnak letörése szívünkön hagyott s lesznek idők, mikor hirtelen, váratlan meg-megsajdul s könnyel szemünkben gondolunk olyankor a mi kedves hős kispap katonáinkra s az emlékezés cipruságával megyünk lélekben távoli sirhalmukhoz, hogy nekik örök nyugalmat kívánjunk.

Isten veletek!

Tizenöt év múlva.

Addigra feledés borítja mindazt, ami most annyira éget és fáj, a bizonytalanság, aggodalom, nélkülözés és szenvedések, vérözön és halálhörgés. A romok nagyrészt eltakarítva, vagy ha nem is, az idő és feledés repkénye fedí be azokat s mi élünk és munkálkodunk az addigra kijárt kerékvágásban, mintha mindig így lett volna.

A háború végével ti is haza kerültetek. Visszatértetek a szemináriumba, elvégeztétek tanulmányaitokat s most már évek óta kint munkálkodtok a lelkipásztorkodás mezején.

Ti is elfelejtettétek mindazt, amit szenvedetek kellett. De jó büfelejtő is az idő. A múltnak emlékei közül csak az érdekeseket, a szépeket és kedveseket hagyja meg. A fájdalmasakat tompítja, enyhíti, s bearanyozza, mint a nap-sugár a felhők szélét.

Ezek az emlékek végig kísérik az egész életen át. Mikor én katona voltam, mikor mint zászlós vagy hadnagy hazámért küzdöttem és

véztem, fogjátok sokszor emlegetni, és büszkeséggel emlegethetitek, mert nagy dolog volt, hősi dolog volt valamennyitek részéről, amit műveltetek. Megkülönböztetett tisztelettel vesznek körül a hívek, kegyelettel néznek rátok a következő papi generációk s nemzedékről nemzedékre fog szállni dicsőséges, kitüntetésekkel jutalmazott katonáskodástok hire. A boszniai okkupációkor is be kellett vonulnia akárhány kispapnak s halálukig büszkék voltak katonai szolgálatukra s mi, ifjabb nemzedék, áhítattal tekintettünk rájuk, mint háborúviselt katonákra.

De nemcsak emlékekkel, hanem olyan értékkel jöttök vissza a háborúból, melyeknek jó hasznát fogjátok venni papi működétekben.

Olyan élet- és emberismeretre tettetek szert a háború évei alatt, aminőt mások egy életen át sem szerezhettek. Éveken át éltetek együtt jó magyar népünk fiaival. És pedig a káplánszoba vagy plebániának közelségénél is közelebb. Beleláltok lelkükbe és agyukba, megismeritek jó tulajdonságaikat, megszeretitek, igazi testvérként becsülitek őket. Milyen odaadással és szerető megbecsüléssel tudtok ti majd foglalkozni velük mint lelkipásztorok. Értitek a nép nyelvét, ismeritek eszejárását, tudjátok szükségleteit, megfigyeltétek nehézségeit,

tapasztaltatók fogyatkozécait, láttatók hibáit. Milyen gyakorlati lesz a ti prédikálástok, a való szükségleteknek megfelelő egész működétek.

Megismertétek mint katonák a lélek veszedelmeit és nyomorúságait. A lelkek iránt való mélységes részvétet kelti ez fel bennetek, igazi jópásztorokká tesz, kik nem a bérért, hanem szeretetből szolgálnak.

Mint tisztáraik együtt áztatok-fáztatok, szenvedtetek és győztetek a többi tiszttel. Ismeretséget kötöttetek, barátságra léptetek sok intelligens emberrel. Megismertétek a modern ember gondolkodását, problémáit, vívódásait, vallási tudatlanságát. Ezáltal látókörötök jelentékenyen tágul. Képesek lesztek és alkalmasak a művelt osztályok lelki gondozására is. Igényeiket és szükségleteiket ismerve modorban, érintkezési formákban, beszédben, tanításban, magán-életetekben és hivataloskodástokban úgy tudjátok magatokat viselni, hogy az intelligencia is bizalommal és lelki fölényességtel önkéntelen elismerésével vegye igénybe lelkipásztori szolgálataitokat.

Tanui voltatok a magyarság titáni küzdelmeinek. Annak a néma önfeláldozásnak, mellyel a frontok mindegyikén vérzett és hullott a magyar. Megtanultátok becsülni fajotokat s az eddiginél is jobban szeretni ezt az ilyen népet

termő, annyi vérrel öntözött édes magyar hazát. Hazafias papok lesztek, népünk vallás-erkölcsi érdekeinek istápolása mellett anyagi és szellemi támogatásáról sem feledkeztek meg.

Halloitátok magatok körül a halál kaszájáraak suhogását. Életveszedelemben forogtatok, talán a sír szélén álltatok nem is egyszer. Ó hogy fogtok ti prédikálni tudni a földi javak értéktelenségéről, az élet mulandóságáról, a halálról s az arra való előkészületről! Hogy fogjátok ti a betegeket látogatni, a haldoklókat vigasztalni! Minden szavatokból kisugárzik, hogy nagy élményeket éltetek át, hogy beláttatok az élet és halál mélységeibe, ismeritek az emberi szív legtitkosabb redőit is, és hogy van bennetek résztvevő szeretet a segítségre és gyógyításra.

A katonai fegyelem, melyhez hozzászoktatok, fegyelmezetté és rendszeretővé tesz papi életetekben s munkásságtokban is. A katonás fellépés éleit letördelte a papi szelidség, viszont az megóvjá a szelidséget a gyöngeségtől és tehetlenségtől s így e kettő: a katonás fegyelmezetség és papi szelidség nagyszerű együtttest tesz ki, s eredményezni fogja, hogy hivataloskodástokban, a templomban, minden ténykedés-teknél rendet fogtok követelni és gyakorolni.

Magatokkal hozzátok az engedelmisséget. Lesztek felsőbbiséget tisztelő, a hatósági rendel-

kezéseket pontosan végrehajtó, a mindent jobban tudni akarástól, elégedetlenkedéstől, lázongástól távol álló, a tiszteletlen és szeretetlen kritizálás-tól őrizkedő hűséges katonái Krisztus seregének, az az acies bene ordinata, melynek az engedelmesség a lelke, megbontója pedig s minden papi működésnek egyik legnagyobb kerékkötője az engedetlenség.

Az élet komolysága, mellyel a háború megismertetett, komolyságot ad fellépéseknek, egész lényeteknek. Ha el is homályosultak a multnak fájdalmas emlékei, azért nem egyszerűet majd árnyat homlokotokra a háború egy-egy irtózata és szörnyűsége. Ilyen élményekkel, ilyen emlékekkel soha sem lesz nektek kedvetek a könnyelműségre. Búzgó, tökéletesedni akaró, a lelkeség magaslatait járó papok lesztek ti, telve szenvedélyes szeretettel Isten dicsősége s a lelkek üdve iránt. Minden szavatok gyújt és melegít, mert kiérzik belőlük, hogy imádságos és elmélkedő lelketek izzik bennök és saját papi életetekben próbáltátok ki előbb mindazt, amit másoknak hirdettek és tanácsoltok.

Lelkem szemével a jövőbe tekintve ilyen papoknak látlak bennetek kedves jó katona kis-

papok. Isten őrizze életeteket és épségteket, őrizze hivatástokat és a szemináriumból magatokkal vitt lelkületet, hogy a háború után, a várvavárt béke felvirradtával csakugyan visszajöjjetek s folytatva ott, ahol most az előkészületet abbahagynotok kellett, jó katonákból jó papokká váljatok.

TARTALOM.

	Oldal
Uj ösvényen — — — — —	1
A papok mentessége a katonáskodástól — — —	5
A lelki élet — — — — —	14
A „kis ezüst“ — — — — —	23
Visszajöttek-e? — — — — —	28
Ciprus-ág — — — — —	34
Tizenöt év múlva — — — — —	39

9377

Csak helyben
használni

